

Ogasuneko piratak

Beha gaudenean zer ikusten dugu?

1. Zer pentsatuko zenuke, baldin eta...?

Jarduerak

Hasteko, errealitate batera begiratuko dugu. Mesedez, taldeka antola zaitezte eta begiratu paretako argazkia. Egin iruzkinak, hurrengo galderei erantzunez:

Favela Paraisópolis, São Pauloko (Brasil) Morumbi auzategiaren mugakide. (c) Tuca Vieira

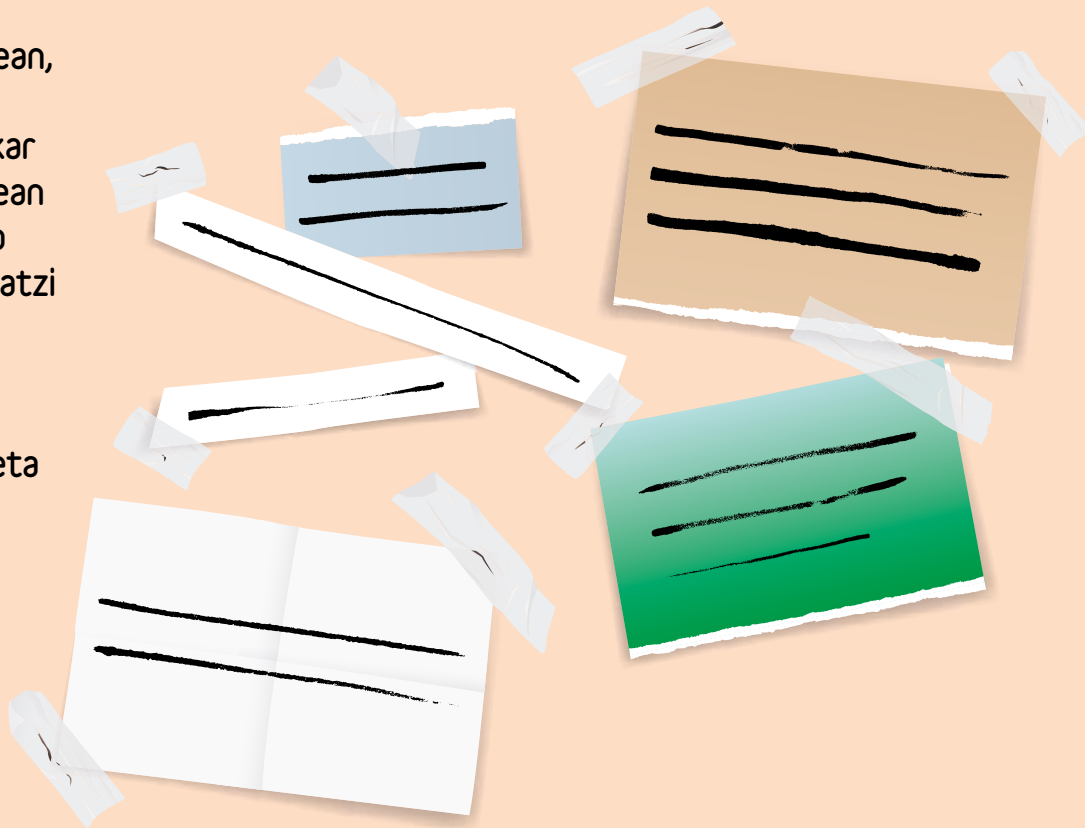
- Auzo batetik bestera usaina aldatzen da, zuen ustez? Zein usain dago hormaz alde batera eta bestera?
- Etheen kanpoaldea ikusten dugu, baina... nolakoak ote dira barrutik alde bateko eta bestekoak? Izango al da horietan internet, ordenagailu, ikuzgailu, mikrouhin-labe, telebista eta antzekorik?
- Mahaian alderik izango al da? Janari berberak ala desberdinak hartzen dituzte, zuen iritziz?
- Argazkiko eskuinaldean bizi den gazte baten eguneroko bizimodua nolakoa da? Ezkerraldeko nerabe batena, aldiz?
- Zuek oporretan leku horietatik ibiliko bazinete, zer ikusiko zenukete?
- Zer pentsatuko zenukete eskuinaldean bazinete? Eta ezkerraldean bazeundete?
- São Paulon bizi bazinete, zein alde aukeratuko zenukete bizitzeko, eskuin ala ezkerrekoa?

2. Talde-iritziak

Jarduerak

Orain, talde bakoitzean, zuen iritzi edo sentrazioak hitz bakar edo esaldi labur batean bildu eta horiek folio edo karto batean idatzi ahal izango dituzue. Ondoren, horman eskegiko dira Tuca Vieira-ren argazkia eta taldeen iritziak.

Zerga sistema

3. Zerga gehiegi ordaintzen al ditugu?

Jarduerak

- a) Lehen parte honetan zergez arituko gara. Bilatu ezazu bikotekidea eta irakur iezaiozu jaso duzun txartela. Bi minutu izango ditu zure kideak egin dionzun galderari erantzuteko. Gure aholkua: apunta ezazu erantzun hori, gero horren beharra izango duzu-eta. Ondoren, alda itzazue rolak, kidea galdegile eta zu erantzule bihurtuta. Lana bukatu duzuenean, aldatu bikotez beste galdera bat egiteko (ez aurrekoa, ahal dela). Segi aurrera galde-erantzunen ziklo horrekin, kideak aldatuz, denbora agortu arte.

1 Zergek horren ospe txarra badute eta arazo askoren iturri badira, zertarako nahi ote ditugu? Behar-beharrezkoak dira edo saihesteko modukoak? Arrazoitu zure erantzuna.

2 Ondo banatuta al daude zergak? Nork ordaindu beharko luke gehiago? Zergatik?

3 Zuk edo zure senitartekoek ordaintzen duten zergarik ezagutzen al duzu?

4 Horrenbesteko ustelkeria izanda, bidezkoa ote da nik zergak ordaintzea? Zergatik?

5 Zer dira, zuretzat, paradisu fiskalak? Nolako eragina dute gure baitan?

6 Iruzur fiskalari aurre egiteko nahikoa egiten al dute estatuek? Arrazoitu erantzuna.

7 Gure ongizate estatua finantzatzeko zailtasunaren oinarria zein da, gastu handiegia ala sarrera txikiegia? Guraizea aplikatzen jarraitu behar da, gastu publikoa (Estatuak gastatzen duena) murriztuz, ala sarrerak nola ugaltu eta hobetu aztertu behar dugu?

8 Gure zergen amaiera posible bakarra ote da geroz eta zerga gutxiago eta kontrola urriagoa izatea? Ala bidezkoa da zerga-sistema justuago baten alde aritzea, gizarte solidarioagoak osatzeko xedez?

- b) Orain, bilatu zure galdera bera duten beste kideak eta partekatu denon artean jaso dituzuen erantzunak, erantzun bakar bat adosteko.
- c) Adostutako erantzun hori lortuta, parteka itzazue gainerako taldeekin zuen galdera eta erantzuna. Zer iruditu zaizkizue gainerako taldeen galderak? Ados al zaudete? Zalantzarik al duzue? ...

4. Zergarik gabeko mundua

Jarduerak

a) Hasteko, egin ezazu gogoeta jaso duzun testuan agertzen den egoeraz.

1. egoera Zure motorra ez dago aparkatu zenuen lekuan. Katea hautsita bakarrik dago hor. Zer egingo zenuke?	2. egoera Mendian, elur jausi batek harrapatu zaituzte lagun guztiak. Zer egingo zenuke?	3. egoera Gurasoek esan dizute dirurik ez dutela zure ikasketak aurrerantzean ordaintzeko. Zer egingo zenuke?
4. egoera Tabernako nagusiak zerbitzatu dizkizuen pintxoak janda, gaixotu egin zarete. Zer egingo zenuke?	5. egoera Gurasoek lanera joan behar dutenez, ez dute arreba/ahizpa txikia norekin utzi. Zer egingo zenuke?	6. egoera Lanik gabe geratu zara. Ahaleginak eginda ere, lanik ez duzu topatzen. Zer egingo zenuke?
7. egoera Aitak nozitzen duen gaitz larri-larri horren tratamendua sekulako dirutza kostatuko da. Zer egingo zenuke?	8. egoera Nagusiak esan dizu zor dizkizun sei hilabeteko soldatak ez dizkizula ordainduko. Zer egingo zenuke?	9. egoera Herri txiki-txiki batean bizi zara eta ez duzu ez Internetik, ez kalera iristeko errepiderik. Zer egingo zenuke?

- b) Bilatu orain zure galdera bera egin duten gainerako pertsonak eta jorratu itzazue nork bere aldetik egindako gogoetak. Ondoren, nahi baduzue, denon artean hausnarketa egin dezazuen: zein baliabide dira beharrezkoak, zuen iritziz, txartelean agertzen den egoerari aurre egiteko elkartasunez (ez indibiduala edo kasu honetarako bakarrik balio dezakeena)?
- c) Hori eginik, nahi baduzue, talde bakoitzak egokitu zaion egoera irakurriko die gainerakoei eta, modu labur batean, egoera horri aurre egiteko beharrezkotzat jotzen dituzuen baliabideak agertuko dituzue. Talde guztiek beren gogoetak azaldu dituztenean, egin ezazue eztabaida horretaz eta eman zuen iritzia erantzunen inguruan, dituzuen zalantzak agertuz, etab.

5. Nolako gizartea nahi dugu?

Jarduerak

- a) Oinarrizko premiaz arituko gara orain. Hasteko, banan-banan, zuen iritzitik gertueneko erantzuna zein den adieraziko duzue eskuineko zutabeen.

Nork ordaindu beharko luke...?	Nire ustez, premia horri denon artean egin beharko genioke aurre.	Hori zerbitzu pribatua denez, nork berea ordaindu beharko luke.
Azpiegiturak egitea: errepideak, trenbideak, pertsonak eta merkantziak garraiatzeko portu eta aireportuak, etab.		
Pertsonen, hauen eskubideen eta ondasunen defentsa eta babesa, balizko bortizkeria edo erasoetatik.		
Larrialdi egoeretan (istripuak, suteak, uholdeak, etab.) esku-hartzea.		
Haur eta gazteen hezkuntza eta kulturarako irispidea, gizarte osoaren maila sozial, ekonomiko eta kulturala hobetzeko.		
Energia-iturri eta banaketa-sareetarako irispide segurua: ur, argindar, telefonia, irrati, telebista, internet, etab.		
Adin txikikoen, pertsona edadetuen eta ahulenen babesa (zentro espezializatuak, haurtzaindegiak, egoitzak, etab.).		
Elikagai, edari, botika eta kontsumitu ohi diren bestelako produktuen zaintza eta kontrola, horien egokitasun eta segurtasuna bermatzeko.		
Egoera kalteberan (langabezia, gaixotasun, istripu, haurdun, erretiratu...) dauden pertsonen babes sozioekonomikoa.		
Gaixotasun, istripu, lesio, ezintasun eta antzekoen ondorioz, egoera larrian dauden pertsonen artapen eta zaintza.		
Herritarren eskubideen defentsa juridikoa, delitu eta legez kontrako egintzen aurrean.		
GUZTIRA		

Amaitutakoan, egin zutabe bakoitzeko marken batura.

b) Bilatu hiru kide. Lauko taldeetan, jorra itzazue inkestako erantzunak:

- 1 Begira 1. zutabea ("Nire ustez, premia horri denon artean egin beharko genioke aurre") eta 2. zutabea ("Hori zerbitzu pribatua denez, nork berea ordaindu beharko luke") zenbat erantzun dauden. Zer adierazten dizuete erantzun desberdinek eta bat datozenek?
- 2 Orain, nahi baduzue, irakur ezazue **"Gogoetarako jarraibideak"** testua.
- 3 Zer iruditu zaizue? Irakurri ondoren, jorratu itzazue berriro inkestako erantzunak.
- 4 Amaiera emateko, egin dituzuen gogoeta guztiak bilduta, testu labur batean bilduko al duzue **"Nahi dugun gizartea"** ardatz hartutako ondorio moduko bat?

GOGOETARAKO JARRAIBIDEAK: Zertako balio dute zergek?

Zerga sistemak balio du, Estatuak baliabideez hornitzeko, honek herri politikak gauzatu ahal izateko. Merkatuko ekonomia sozial batean, Estatuak merkatuaren gabeziak zuzentzeko eta ekimen pribatua iristen ez denera heltzeko gai izango dela espero da.

Hortaz, zergei esker Estatuak funtsezko bi eginkizun bete ditzake:

1. Baliabideak bideratzea, funtsezko premietara bideratuz duintasunez bizi ahal izatera (segurtasun, justizia, hondakinen bilketa, kale-argiztapena, errepideak, etab.) edota merkatuak sorrarazitako monopolioen gehiegikerietan (ura, argindarra, airezko garraioa, etab.) esku hartzera.

2. Aberastasunak birbanatzea, merkatuak ondasunak banatzen dituen arren, berdintasunez egiten ez duelako, modu interesatu eta desorekatzaile batean baizik; beraz, baliabideak helarazi behar ditugu premia larriena nozitzen den lekuetara: hezkuntza publiko unibertsal, osasun, etxebizitza edo pobretutako taldeen aldeko transferentzietara.

"Zergetan zenbat ordaindu beharko genuke?" galderari erantzun zuzen bakarra eman dakioke: **izan nahi dugun gastu publikoa estaltzeko adina ordaindu beharko da.**

Zein ote da gastu publiko hori? Hori **kontu politikoa** da, guztion ardurakotzat eta, beraz, guztion artean ordaindu beharreko zat jotzen dugun horren arabera aldatzen delako.

Kontua da nolako gizartea nahi dugun eztabaidatzea; bi ereduren artean aukeratu beharko dugu, funtsean:

- Inkestako lehen zutabea "zerga asko eskatzen dituen eredu" agertzen da, Europan ezagunena. Horren oinarrian dauden ahalegintze eta ardura kolektiboko irizpideei esker, herritarrei aukera berdintasuna eta funtsezko eskubideak bermatuko zaizkie: segurtasuna, etxebizitza, doako osasun eta hezkuntza unibertsalak, oinarritzko babes soziala.

- Bigarren zutabea agertzen da "zerga gutxiago eskatzen dituen eredu", anglosaxoi edo iparramerikarra. Honek aldarrikatzen du norberaren ardura, ahal duenak bere burua salbatzea, aukera berdintasun txikiena bermatuko duen euskarri-sare batekin. Bidean erori eta eragozpenei aurre egin ezin duten pertsonak, berriz, bermerik gabe geratuko dira.

Garrantzizkoena da nolako gizartea nahi dugun erabakitzea. Ondoren, eredu hori posible eta jasangarri egingo duen zerga sistema ezartzeko. Ignacio Zubiri Herri Ogasuneko katedradunak dioen gisan, « Ongizate-Estatu zabal bat nahi badugu, lehen baldintza argi dago: eskumen handiko zerga-bilketa ezartzea. Eta hori posible izan dadin, zerga sistemak izan behar du ongi diseinatua (zulerik gabea) eta ongi kudeatua (iruzurrik gabea); zergapekoek justutzat jo behar dute, gainera. Hori horrela ez bada, ahal duten zergapekoak zergarik ez ordaintzen ahaleginduko dira eta, horretan ezin direnek, zergak jaistea eskatuko dute. » [1].

[1] Hitz hauen iturria: Xavier Casanovas, *Fiscalidad justa, una lucha global*, Cristianisme i Justícia-k editatua (2017).

c) Orain, partekatu gainerako taldeekin "Nahi dugun gizartea" eztabaidatik atera duzun ondorioa eta jorratu ikaskide denen artean jarduera honetan deskubritu duzuen.

Zergen sistema

6. Zergak

Jarduerak

- a) Zergek zertarako balio duten hausnartuta, egun diren zerga motak errepasatuko ditugu. Saia zaitezte biltzen ezagutzen dituzuen zergak hurrengo taulan. Nork ordaindu behar ditu? Zein Administraziook arautzen edo biltzen ditu? Zer dira, zuzenekoak ala zeharkakoak?

ZERGAREN IZENA	NORI ERAGITEN DIO?	NORK EZARTZEN DU?	ZERGA MOTA

- b) Zuk zeure kabuz bilatu ondoren, elkartu kide batzuekin. Orain, talde txikietan, partekatu norberak jasotako informazioa.
- c) Amaitzeko, partekatu emaitzak gelako kide guztiekin.

7. Iker ditzagun zergak

Jarduerak

Orain, Estatu espainolean diren zerga garrantzitsuetako batzuk ikertuko dituzue. Taldeka antolaturik, egokitzen zaizuen zergaren ezaugarriak arakatzea proposatuko dizuegu.

Garrantzi handikoa da arretaz begiratzea zuen zergak nola funtzionatzen duen, norengan duen eragina eta zein erakundek arautzen edo biltzen duen, informazio hori baliatu beharko dugulako berehala proposatuko dizuegun jokoan.

8. Rol jokoa

Jarduerak

Honezkero, zerga-mota batean aditu bilakatuko zineten. Orain, zerga bakoitza errealitatean nola aplikatzen den ikusiko dugu.

Nahi baduzue, antola zaitezte taldeka, taldeetako bakoitzean zerga-mota bakoitzean “aditu” bat dagoela aseguratzeko: Balio Erantsiaren gaineko Zergan (BEZ) eta Transmisioen Zergan (TZ) aditu bat, Pertsona Fisikoen gaineko Zergan (PFEZ) eta Aduanetan aditu bat, Jarduera Ekonomikoen gaineko Zergetan (JEZ) eta Zerga Bereziak (ZB) aditu bat, Sozietateen gaineko Zergetan (SZ) eta Ondasun Higiezinaren gaineko Zergetan (OHZ) aditu bat eta Oinordetzen eta Dohaintzen gaineko Zergetan (ODZ) beste aditu bat.

Talde bakoitzari pertsonaia bat entregatuko zaizue. Haren larruan sartu eta, bera bazinete, ordaindu beharko zenituzketen zergak kalkulatzeko eskatuko dizuegu. Jarduera honen amaieran dituzuen taulak lagungarri gertatuko zaizkizue, kalkulu horien emaitzak biltzeko unean.

Azterketa eginik, talde bakoitzak aukeratuko duen eledunak gela osoari azalduko dizkio bere pertsonaiak ordaindu beharreko zergen gorabeherak. Ondoren, nahi baduzue, eztabaidan jorratuko duzue nolako ondorioak dituen zerga sistema atzerakoi eta bidegabekoa izateak eta, zerga sistema justuago bat lortzeko proposamenak bururatuko zaizkizuenek, partekatu horiek gelako ikaskideekin.

A) Gazte ekintzailea

Informatika ekipoak saldu eta konpontzeko negozio txiki bat daukazu herrian, orain dela bi urtetik, errentan hartutako lokal batean.

Familiarekin bizi zara, gurasoekin eta 17 urteko anaiarekin, haiek aspaldi erositako etxean, hipotekarik gabe, beraz. Krisialdian aitzak lanpostua galdu zuen eta ez du jasotzen inongo diru-laguntzarik. Ama ez da lanean aritu zure anaia erditu zuenetik, lanpostu hari uko egin baitzion anaia eta biok zaintzeko. Etxean sartzen den diru bakarra zure laneakoak dira.

Aurrekoen aldean, ona izan den 2017 urteko ekitaldian, 25.326 euroko etekin garbia lortu duzu, Ogasunari, PFEZ kontutik ordaindu dizkiozun 5.631 euroak kenduta (hau da, 30.957 € gordinik

Urte osoko BEZ aitorpena eginik, Ogasunak 52 euro bueltatu behar dizkizu.

Zure familiaren batez besteko aurrekontua, ohiko kontsumoko gastuak egiten diren urte batean, 13.000 euro izaten da; bertan sartzen dira zuen etxebizitzako ohiko gastuak (komunitatea, argindarra, telefonoa, ura, tabakoa —24 pakete hilean—, alkohola, elikadura, higiena, arropa eta oinetakoak, gasolina, gasa...). Urteko gastuak jakiteko, errazagoa izango duzue hileko gastuak kalkulatu eta kopuru hori hamabiz biderkatzea. Gastu horietako askori dagokienez, aholkularitza eska dezakezue etxean edo etxeko kontuak daramatzaten pertsonei, emaitzak ahalik eta errealistenak izan daitezten.

Ondasun Higiezinaren gaineko zerga 332 € da.

Jarduera Ekonomikoen gainekoa, 1.600 €.

Urtean zehar, PFEZ kontzeptuagatik, denera 5.631 euro ordaindu dituzu eta azken kitapenean beste 723 jarri behar dituzu, gainera.

Zuen amona iaz hil zen eta 230.000 euroko balioa duen etxebizitza utzi zion herentzian zure amari, baina orain pisu hori eta bankuan zeuden 5.600 euroak (2017 urtean Valentziar erkidegoan likidatu duzuen) bere bost senideekin partekatu behar ditu.

Kalkulatu behar dena:

- 1 Ohiko kontsumoko gastuen gaineko BEZ, Zerga Bereziak zehaztuta.
- 2 Zure Autonomi Elkargoak zamatzen duen Oinordetzen gaineko Zerga (*Zalantzarik izatekotan, galdetu iezaiezue zergak aztertu dituzten adituei.*).
- 3 Izan dituzuen irabazi garbi eta irabazi gordin guztiekiko, zerga horien guztien ordainketa zein portzentaje den, urtebetean.

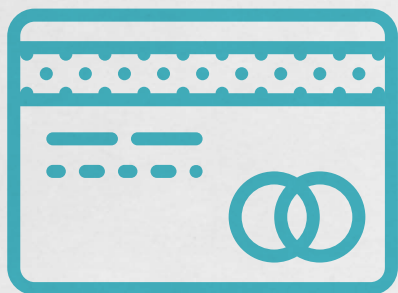

B) IBEX 35eko enpresarioa

IBEXeko kide den enpresa handi bateko administrazioko kontseilaria zara .

Familia osatzen duzue zuk, zure bikotekideak eta bi seme-alabek, semea 14 urtekoa eta alaba 17 urtekoa. Familia-unitatean zuk bakarrik ekartzen dituzu sarrerak.

2017 urteko ekitaldian, 642.464 euroko etekin garbia lortu duzu, Ogasunari ordaindu dizkiozun 302.336 euroak kenduta (hau da, 944.800 €, gordinik). Soldata hori jaso duzu aurten kontseilari guztiei saria igo zaielako, nahiz eta zure enpresako langileen soldata %1 baizik ez da hazi.

Zure familiaren batez besteko aurrekontua, ohiko kontsumoko gastuak egiten diren urte batean 260.000 eurokoa da. Bertan sartzen dira zuen etxebizitzako ohiko gastuak (komunitatea, argindarra, telefonoa, ura, tabakoa — 24 pakete hilean eta 365 puru habano—, alkohola, elikadura, higieena, arropa eta oinetakoak, gasolina, gasa...), etxeko zerbitzariak — kalkulua gordina, Gizarte Segurantzaren eta beste batzuegatik ordaintzen denaz kanpo—, seme-alaben hezkuntza pribatua eta familiako kide guztien osasun pribatua [BEZ gabe], pentsio plana, etab.). Etxea ordaindua duzue. Urteko gastuak jakiteko, errazagoa izango duzue hileko gastuak kalkulatu eta kopuru hori hamabiz biderkatzea. Gastu horietako askori dagokienez, aholkularitza eska dezakezue etxean edo etxeko kontuak daramatzaten pertsonari, emaitzak ahalik eta errealistenak izan daitezkeen.

Zuen jabetzako Ondasun Higieziari dagokien urteko zerga 3.732 € da.

Zure aholkularitza zerbitzuak bideratu dizkizun diru-laguntza ugariari esker, PFEZengatik 12.640 euro ordaindu dituzu, soldata gordinetik 302.336 euro atxiki zaizkizularik.

Enpresako akziodun zaren aldetik eta firma horrek Sozietateen gaineko Zerga ordaindu ahal izan dezan, emango dizkizuten onuretatik %0,5 kenduko zaizu. Enpresaren onura aurten 9.600.000 euro izan da, fakturazioa 64 milioi izaki. Zergengatik Ogasunari ordaindu zaion kopurua 585.600 euro izan da (etekinaren %6,1), hainbat kenketa egitea lortuta. Zuri, enpresako jabetzaren %0,5 duen akziodun zarenez, portzentaje hori atxiki dizute, Sozietateen gaineko Zerga horren ordainketa egin ahal izateko. Denera, 2.928 €.

Gurasoen aldetik, helbide fiskala Madrilgo Erkidegoan daukan eta 800.000 euro balio duen ondasun bat jaso duzu, dohaintza gisa.

Kalkulatu behar dena:

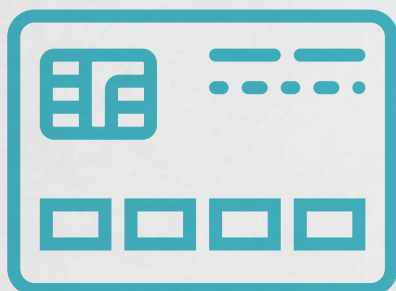
- 1 Ohiko kontsumoko gastuen gaineko BEZ, Zerga Bereziak zehaztuta
- 2 Zure Autonomi Elkargoak zamatzen duen Oinordetzen gaineko Zerga eta Oinordetzen gaineko zerga. (*Zalantzarik izatekotan, galdetu iezaiezue zergak aztertu dituzten adituei.*)
- 3 Izan dituzuen irabazi garbi eta irabazi gordin guztiekiko, zerga horien guztien ordainketa zein portzentaje den, urtebetean.

C) Besteren konturako langilea

Erkidegoko Administrazio horretako hornidura-enpresa bateko langilea zara azken 18 urte hauetan eta kategoria eta aspaldikotasuna aitortuak dituzu.

Familia osatzen duzue zuk, zure bikotekideak eta bi alabek, bata 17 urtekoa eta bestea 21ekoa. Zuen bigarren alaba jaio aurretik bikotekidea lanetik kanporatu zuten, alabak eta etxea zaintzen geratzea erabaki zuen. Geroztik ez du ordainpeko jarduerarik izan. Etxean sartzen den diru bakarra zure jorna da.

2017 urteko ekitaldian, 24.240 euroko sarrera garbia izan duzu, Ogasunari, PFEZ kontutik ordaindu dizkiozun 4.392 euroak kenduta (hau da, 28.632 € gordinik)

Zure familiaren batez besteko aurrekontua, ohiko kontsumoko gastuak egiten diren urte batean, 14.400 euro izaten da; bertan sartzen dira zuen etxebizitzako ohiko gastuak (komunitatea, argindarra, telefonoa, ura, tabakoa —36 pakete hilean—, alkohola, elikadura, higieena, arropa eta oinetakoak, gasolina, gasa...). Urteko gastuak jakiteko, errazagoa izango duzue hileko gastuak kalkulatu eta kopuru hori hamabiz biderkatzea. Gastu horietako askori dagokienez, aholkularitza eska dezakezue etxean edo etxeko kontuak daramatzaten pertsonari, emaitzak ahalik eta errealistenak izan daitezten.

Zuen etxeari urtean dagokion Ondasun Higiezen Zerga 337 euro da.

PFEZ kontzeptuagatik urte osoan 4.392 atxiki dizkizute, baina Errenta Aitorpenaren simulazioan 534 euroko itzulketa kalkulatu duzu.

Osaba ezkongabe baten herentziari esker, helbide fiskala Katalunian duen ondasun batengatik 61.600 euro jasoko duzue, sei iloben artean (zeu, tartean) banatu beharrekoa.

Kalkulatu behar dena:

- 1 Ohiko kontsumoko gastuen gaineko BEZ, Zerga Bereziak zehaztuta
- 2 Zure Autonomi Elkargoak zamatzen duen Oinordetzen gaineko Zerga eta Oinordetzen gaineko zerga.
(Zalantzarik izatekotan, galdetu iezaiezue zergak aztertu dituzten adituei.).
- 3 Izan dituzuen irabazi garbi eta irabazi gordin guztiekiko, zerga horien guztien ordainketa zein portzentaje den, urtebetean.

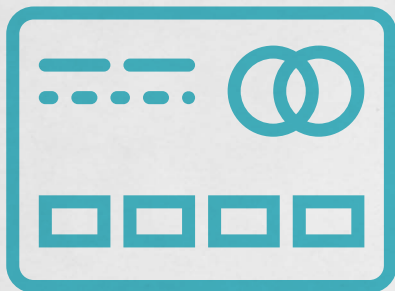

D) Luzaroko langabea

Hiru urte baino gehiago daramazu langabezian eta egun ez duzu kobratzen langabeziagatiko prestazioa, 450 euroko laguntza baizik.

Zure irabazi guztiak iaz 5.400 euro izan ziren, denera.

Alokairu sozialeko etxebizitza batean bizi zara, 16, 14 eta 12 urteko alabekin. Horien aitaz ez dakizu ezer eta aspalditik ez dizu inolako mantenu-oraindik eman. Datorren ikasturterako beka berezi bat eskatuko duzu, alaba zaharrenak ikasten segi ahal izan dezan, baina oraindik ez duzu diru hori.

Zure familiaren batez besteko aurrekontua, ohiko kontsumoko gastuak egiten diren urte batean 5.400 eurokoa da; bertan sartzen dira zure etxebizitzako ohiko gastuak (komunitatea, argindarra, telefonoa, ura, tabakoa —8 pakete hilean—, alkohola, elikadura, higieena, arropa eta oinetakoak, gasolina, gasa...) eta alokairu soziala (80 euro garbi, BEZik gabe). Urteko gastuak jakiteko, errazagoa izango duzue hileko gastuak kalkulatu eta kopuru hori hamabiz biderkatzea. Gastu horietako askori dagokienez, aholkularitza eska dezakezue etxean edo etxeko kontuak daramatzaten pertsonen, emaitzak ahalik eta errealistenak izan daitezen, Gutxi gorabeherako soluzioa: ohiko kontsumoaren gaineko zergen gastua 1.100 euro izan da, aurrekontu horren %25, alegia.

Kalkulatu behar dena:

- 1 Ohiko kontsumoko gastuen gaineko BEZ, Zerga Bereziak zehaztuta
- 2 Izan dituzuen irabazi garbi eta irabazi gordin guztiekiko, zerga horien guztien ordainketa zein portzentaje den, urtebetean.

E) Langabeziagatiko prestazioa jasotzen duen langabetua

Taberna batean 19 urtez zerbitzari jardun ondoren, nagusiak erretreta hartu eta negozioa itxi egin duenez, ez duzu inongo indemnizaziorik jaso.

Iaz, 7.200 euroko langabeziagatiko prestazioa izan zenuen sarrera bakarra; kopuru horri atxiki zaio PFEZengatik 576 euro (sarrera gordinak 7.776 euro ziren).

Zuena den etxean (oraindik hipoteka ordaindu behar duzu) bizi zara, bikotekidearekin eta bi alabekin, bata 13 urtekoa eta bestea 11koa. Zure bikotekideak ez du lan egiten, jarduera bakarra alabak eta etxea zaintzea izan duelako beti. Baina, horiez gainera, edade handiko gurasoak artatu behar ditu (aitak, mendekotasunagatik laguntza jaso behar du, baina oraindik ez du kobratu ezer ere).

Zure familiaren batez besteko aurrekontua, ohiko kontsumoko gastuak egiten diren urte batean 7.200 eurokoa da; bertan sartzen dira zuen etxebizitzako ohiko gastuak (komunitatea, argindarra, telefonoa, ura, tabakoa — 16 pakete hilean —, alkohola, elikadura, higieena, arropa eta oinetakoak, gasolina, gasa...). Urteko gastuak jakiteko, errazagoa izango duzue hileko gastuak kalkulatu eta kopuru hori hamabiz biderkatzea. Gastu horietako askori dagokienez, aholkularitza eska dezakezue etxean edo etxeko kontuak daramatzaten pertsonai, emaitzak ahalik eta errealistenak izan daitezten.

Zuen etxeari urtean dagokion Ondasun Higiezinaren Zerga 287 euro da.

PFEZ kontzeptuagatik urte osoan 576 euro atxiki dizkizute, baina Errenta Aitorpenaren simulazioan 234 euroko itzulketa kalkulatu duzu.

Kalkulatu behar dena:

- 1 Ohiko kontsumoko gastuen gaineko BEZ, Zerga Bereziak zehaztuta
- 2 Izan dituzuen irabazi garbi eta irabazi gordin guztiekiko, zerga horien guztien ordainketa zein portzentaje den, urtebetean.

EMAITZAK PARTEKATZEKO TAULA

ZERGAK	1. taldea Autonomia	2. taldea IBEXeko enpresa- ria	3. taldea Besteren konturako langilea	4. taldea Luzaroko langabetua	5. taldea Prestazioa jasotzen duen langabetua
Balio Erantsiaren Zerga					
Zerga Bereziak					
Ondasun Higiezinaren Zerga					
Pertsona Fisikoen Jardueren Zerga					
Oinordetzen eta Dohaintzen gaineko Zerga					
Jarduera Ekonomikoen Zerga					
Sozietateen gaineko Zerga					
ZERGAK, GUZTIRA					
Sarrera gordinak					
Zerga gordinen %					
Sarrera garbiak					
Zerga garbien %					

ZERBITZUEN ETA KONTSUMO-ONDAREEN GAINEKO ZERGEN KALKULUA

Kontsumo- produktu eta zerbitzuak	Urteko gastua, guztira	BEZ	Zerga Bereziak	ZERGAK, GUZTIRA
Energia				
Gasolina				
Ura				
Telefonia				
Arropa eta oinetakoak				
Oinarrizko elikagaiak (ogia, esnea, etab.)				
Gainerako elikagaiak				
Alkoholik gabeko edariak				
Alkoholik dun edariak				
Higiene produktuak				
Higiene intimoko produktuak				
Tabakoa				
Osasun eta hezkuntza pribatuak				
Bestelakoak				
Guztira				

9. Aintzat hartzen al dugu ustez doan ematen zaiguna?

Jarduerak

Zerga-bilketaren inguruko fase honi amaiera emateko, zergek betetzen dituzten eginkizunak ezagutu, zuen egoeretako bakoitza partekatu eta gure zerga-bilketa hobetzeko proposamenak azaldu dituzuelarik, hona hemen gure proposamena: debate bat egin dezakezue; hasieran, herrialdeko zerbitzu publikoak eta horiek erabiltzean nola jokatzeko dugun epaitzeko; ondoko etapan, aipatutako zerbitzu horiek doan izatea komeni zaigun edo ez, baloratzeko.

Gogoan izan hemen bakarrik balio dutela argudio onek, ordena egokian azalduta eta joko-arauak beteaz.

Aurrekontu sistema

10. Gastu publikoaren gaineko ikerketa

Gastu publikoa, sektore publikoak, bai ondasun eta zerbitzuak erosteko, bai laguntza eta transferentziak emateko helburuz egiten dituen gastu guztien batura da. Merkatuko ekonomia batean, gastu publikoaren helmuga behinena premia kolektiboak asetzea da; kontsumo publikoa asetzerantz bideratzen diren gastu publikoak, berriz, merkatuaren gabeziak arintzeko xedez bakarrik egiten dira. Errenta eta aberastasunak birbanatze aldera doazen transferentziako gastu publikoak ere garrantzi handikoak dira.

Jarduerak

Beraz, badakizue zer den gastu publikoa. Orain proposatuko dizuegu hamar taldetan antola zaitezten; talde bakoitzak, beheko taulan agertzen diren hamar gastuetako bakoitzaren gaineko informazioa bilatu beharko du.

Informazioa hemen bila dezakezue, adibidez: <https://dondevanmisimpuestos.es>: bertan, autonomi erkidegoen gastu publikoa multzoka antolaturik ikusiko duzue. Bila ezazue, era berean, ikertzen ari zareten gastuen inguruko albisteak, nahi baduzue.

KONTZEPTUA	GASTUA (milioi eurotan)	AURREKONTUAREN PORTZENTAJEA
Pentsioak		
Zor publikoa		
Langabezia		
Osasuna eta gizarte zerbitzuak		
Kultura		
Hezkuntza		
Defentsa		
Elkarlaguntza		
Azpiegiturak		
Ordena publiko eta segurtasuna		

11. Eztabaidatzeko

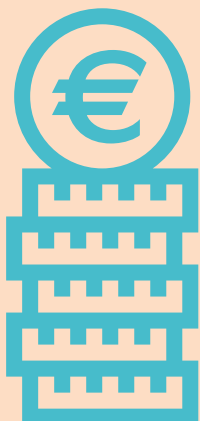
Zer da, gure ustez, gastu soziala?

Gastu soziala oinarritzko zerbitzu sozialak finantzatzera bideratutako diru-emate publikoetatik abiatzen da. Nazio Batuen Erakundeak ezarritako sailkapenaren arabera, hezkuntza, osasun, gizarte segurantz, etxebizitza, kirol eta antzekoetan egiten diren gastuak dira.

Aurreko jarduera gorpuzteko egin dituzuen talde beretan antolaturik, ondoko adibideetan egiten zaizkizuen galderak eztabaidan jorratu eta ondorioetara iristea proposatzen dizuegu, hara:

- Gerra- fragata bat erostea
- Banku bat erreskatatzea
- Pentsioak ordaintzea
- Abiadura Handiko trenbide bat eraikitzea
- Ikastetxe bat eraikitzea, ikasleak txaboletan ez egoteko

Jarduerak

Egintza horiek gastu sozialak dira, zuen ustez? Zergatik? Noren onurakoak dira? Zergatik?

Jorratu eztabaida labur batean: zein irizpide balia daitezke gastu sozial bat definitzeko eta soziala ez den beste gastu bat definitzeko.

12. Inplikazioak

Jarduerak

Gastuen taula betetzeko, 10. jardueran baliatu dituzuen albisteetatik zeintzuk dagozkie gastu sozial bati eta zeintzuk ez? Albisteetako batzuk desberdintasunari aurre egiteko lagungarriak dira, zuen ustez?

13. Hitzik gabe adieraztea

Jarduerak

Bineta batzuk aztertu behar dituzue orain, nahi baduzue. Kontua da irudietan zer adierazi nahi zaigun laburtzea. Ondoren, hala nahi baduzue, kontrakoa adierazten duten beste batzuk marraztu ditzakezue.

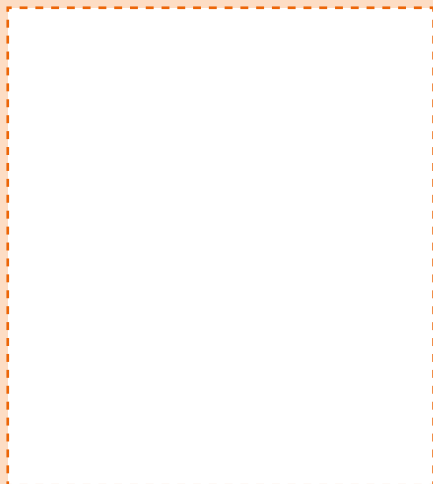
© María Ley Oliver. Escola Massana.

© Yang del Castillo. Escola Massana.

© Rita Fittipaldi. Escola Massana.

Paradisu fiskalak

14. Haserretu egin gara!

Jarduerak

Hasteko, ideia-erauntsia egingo dugu.
Nahi baduzue ikus ezazue “Kaina bat 20 euro” bideoa.

Hasi aurretik, ordea, ikusi bideo hau:

<https://bit.ly/1rhUFWJ>

Zein inpresio egin dizue?

15. Definizioak

Jarduerak

“Saiheste fiskala”, “ihes fiskala” eta “iruzur fiskala” kontzeptuak definituko ditugu orain. Antola zaitezte hiru taldetan eta aukeratu talde bakoitzean definitu beharreko kontzeptu bana: Zer da, zuen iritziz, saiheste fiskala? Ihes fiskala, berriz? Eta iruzur fiskala?

Bukatu al duzue? Kontzeptuak are eta argiago ager daitezen, erabili taula hau euskarri gisa batzuen eta besteen arteko aldeak eta berdintasunak markatzeko.

	Nahita egiten da?	Zerk motibatzen du?	Illegala al da?	Nola egiten da?	Adibideak
Saihestea					
Ihesa					
Iruzurra					

8. Holandar sandwicha

Jarduerak

Ondoren, paradisu fiskalen inguruko bideo bat, “Holandar sandwicha” izenekoak ikustea proposatuko dizuegu.

Hasi aurretik, ordea, ikusi bideo hau:

www.youtube.com/watch?v=q1S3LOVn5J0&feature=youtu.be

Ba al dakizue paradisu horiek zer diren eta non dauden? Begira, mapa honetan agertzen dira egun diren paradisu fiskal guztiak.

Bideoa ikusi ondoren, taldeak arituko zarete lanean, nahi baduzue. Sortzen diren enpresez kontaktzen denaren inguruko marrazkia edo ebakina egingo duzue. Amaitutakoan, horman eskegiko duzue, lanean zehar ikusi ahal izateko.

Orain, denok jokatzera! Webquest baten antzeko taldekako galdera-jokoa egingo dugu. Erantzunak interneten bilatuko dituzue. Egingo diren galderak bi kasu errealeen ingurukoak dira: “Paradisuko paperak” eta “Panamako paperak”.

17. Zer kentzen digute?

Jarduerak

Ikertzen hasiko gara: batzuetan ez gara konturatzen baina... zenbat kostatzen dira erabiltzen ditugun zerbitzu publikoak? Hartu zure egun normaletako bat eta galdetu zeure buruari: Gaur egin ditudan gauzetatik zenbat dira posible zerbitzu publikoren bati esker? Hartu argazkiak mugikorrarekin, gero ikaskideekin partekatzeko. Ba al dakizu zein den zerbitzu horien egiazko kostea? Gogoeta hau egin aurretik, horretaz kontziente al zinen? Denentzako ondasun eta zerbitzu horiek eduki ahal izateko, denok zuzentasunez laguntzeko beharraz kontzientzia hartu behar dugu.

Horregatik, orain proposatuko dizuegu, herri diruarekin ordaintzen diren elementuen argazkiekin horma-irudi bat osatzea eta elementu horietako bakoitzaren prezioa ikertzea. Esate baterako, hezkuntza doan ematen da, baina kostu handia du: sistema publikoan, bigarren mailako plaza bat 6.000 euro kostatzen da, gutxi gorabehera.

Eredu fiskalak

18. Leoncio eta estatu batzuetako erreforma fiskala

Jarduerak

Hemen duzue Leoncio, Dominikar Errepublikako nekazaria. Berrak azalduko dizue nolakoa den bere herrialdeko erredu fiskala.

Leoncio ezagutu duzuelarik, begiratu gainera Estatu Batuetan egin den azken erreforma fiskalari buruz egunkarietako artikuluek diotena.

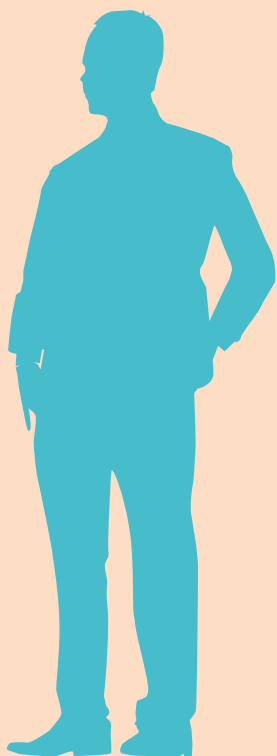
Dominikar Errepublikak eta Estatu Batuek elkarrengandik gertu-gertukoak edo oso urrunak dirudite, segun-eta ikusleak nondik begiratzen dien. Nahi baduzue, azter itzazue horien sistema fiskalak eta eztabaida ezazue nola bizi diren herritarrek herrialde batean eta bestean.

Herritarren zeregina

19. Tilvas, zambiako aktibista

Jarduerak

Honaino iritsita, seguru nago ederki ezagutzen duzuela sistema fiskalen funtzionamendua eta horrek herritarren bizitzan izan dezakeen eragina.

Orain zuen txanda da. Bada garaia pertsona denentzat, salbuespenik gabe, zerga sistema justu bat exiji dezazuen aldea markatuko duten aldaketak lor ditzazuen.

Hementxe duzue Tilvas, zerga sistema justu baten alde lanean diharduen Zambiako aktibista. Gaur mezua ekarri du zuek denontzat.

20. Zerga sistemaren dekalogo

Jarduerak

Lanari ekiteko unea iritsi zaizue: pertsonekin eta gizartearekin justu izan litekeen zerga sistema imajinatu behar duzue orain.

Antola zaitezte taldeka; bizitza zibileko rola betearaziko zaizkizue (politikoa, enpresa handi bateko nagusia, autonomia, kontsumitzailea, herritar xehea, ondasun handien jabea, epailea, Ogasuneko inspektorea...). Zuen eginkizuna izango da zerga sistemaren inguruko praktika onen dekalogo osatzea, hau da, zuen iritziz, zer egin beharko luke edo zer ez luke egin behar pertsona horrek zerga sistema justuago izaten laguntzeko?

Testua lortuta, aukera ezazue aurkezteko formatua eta erakutsi gelako kideei, zuen dekalogo ikus dezaten.

21. Paradisu fiskalik gabeko aldeak (PFGA)

Jarduerak

Ba al dakizue zer diren Paradisu Fiskalik Gabeko Aldeak? Ikertu ezazue ekimen hori, nahi baduzue; tentazioa: udal asko sartu dira horretan. Ondoren, zuen egintza-plana eratuko duzue, bertan udal gehiago sar daitezzen animatzeko. Buruan al duzue bere burua PFGA deklaratu dezakeen beste erakunderik?

